

Bakgrunn for vedtak

Somrungen kraftverk

Sunndal kommune i Møre og Romsdal fylke

Norges
vassdrags- og
energidirektorat

Tiltakshaver	Småkraft AS
Referanse	200901911-45
Dato	01.12.2015
Notatnummer	KSK-notat 110/2015
Ansvarlig	Øystein Grundt
Saksbehandler	Steinar Pettersen

Dokumentet sendes uten underskrift. Det er godkjent i henhold til interne rutiner.

E-post: nve@nve.no, Postboks 5091, Majorstuen, 0301 OSLO, Telefon: 09575, Internett: www.nve.no
Org.nr.: NO 970 205 039 MVA Bankkonto: 7694 05 08971

Hovedkontor
Middelthunsgate 29
Postboks 5091, Majorstuen
0301 OSLO

Region Midt-Norge
Vestre Rosten 81
7075 TILLER

Region Nord
Kongens gate 14-18
8514 NARVIK

Region Sør
Anton Jenssensgate 7
Postboks 2124
3103 TØNSBERG

Region Vest
Naustdalsvn. 1B
Postboks 53
6801 FØRDE

Region Øst
Vangsveien 73
Postboks 4223
2307 HAMAR

Sammendrag

Småkraft AS søker om konsesjon til å utnytte et fall på 425 m i Somrungen i Sunndalen. Inntaket er planlagt på kote 555 og kraftstasjon på kote 130. Fra inntaket skal vannveien graves ned på hele strekningen ned til kraftstasjonen. Alternativt kan vannveien etableres som boret tunnel mellom inntaket og kote 200. Berørt elvestrekning er 1180 m. Det er planlagt en installert effekt på 3,56 MW.

En utbygging etter omsøkt plan vil gi om lag 11,7 GWh/år i ny fornybar energiproduksjon. Dette er en produksjon som er vanlig for småkraftverk. Selv om dette isolert sett ikke er et vesentlig bidrag til fornybar energiproduksjon, så utgjør småkraftverk samlet sett en stor andel av ny tilgang de senere år. De tre siste årene (2012-14) har NVE klarert drøyt 1,8 TWh ny energi fra småkraftverk. De konsesjonsgitte tiltakene vil være et bidrag i den politiske satsingen på småkraftverk, og satsingen på fornybar energi.

De aller fleste prosjektene vil ha enkelte negative konsekvenser for en eller flere allmenne interesser. For at NVE skal kunne gi konsesjon til kraftverket må virkningene ikke bryte med de føringer som er gitt i Olje- og energidepartementets retningslinjer for utbygging av små vannkraftverk. Videre må de samlede ulempene ikke være av et slikt omfang at de overskrider fordelene ved tiltaket. NVE kan sette krav om avbøtende tiltak som del av konsesjonsvilkårene for å redusere ulempene til et akseptabelt nivå.

Fylkesmannen, Miljødirektoratet, Verneområdestyret for Trollheimen, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Sunndal Venstre mener at søknaden om Somrungen kraftverk bør avslås, mens Sunndal kommune, fylkeskommunen og Kristiansund og Omegn Turistforening er positiv til en utbygging. De øvrige høringspartene tar ikke stilling til utbyggingsspørsmålet, mens Ivar Almhjell og Erik Almhjell mener utbyggingen bør justeres vesentlig.

NVE mener at virkningene av Somrungen kraftverk på biologisk mangfold og Sunndalens landskapsrom er de største ulempene, men konsekvensene for disse tema kan etter vårt syn i tilstrekkelig grad avbøtes med tiltak. For tema biologisk mangfold, vil god detaljplanlegging og en justering av kraftstasjonsplasseringen kunne redusere konsekvensene i stor grad sammen med etablering av omløpsventil i kraftstasjonen. Påvirkningen på landskapet kan reduseres vesentlig ved å legge vannveien i tunnel på det meste av strekningen. Etter NVEs syn vil reduksjonen i vannføringen ha moderate landskapsmessige konsekvenser. Det samme gjelder for virkningen på Trollheimen landskapsvernområde, forutsatt at søker dokumenterer at all virksomhet i forbindelse med utbyggingen vil skje utenfor grensene til landskapsvernområdet.

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Småkraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Somrungen kraftverk etter alternativ 2. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Innhold

Sammendrag	1
Søknad	3
Høring og distriktsbehandling	7
NVEs vurdering.....	16
NVEs konklusjon	24
Forholdet til annet lovverk	25
Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven	27
Kart.....	31

Søknad

NVE har mottatt følgende søknad fra Småkraft AS, datert 11.03.2014:

«Småkraft AS ønsker å utnytte deler av fallet i Somrungen og søker herved om følgende tillatelser:

1. Etter vannressursloven, jf. § 8, om tillatelse til:
 - Bygging av Somrungen kraftverk i samsvar med fremlagte planer
2. Etter energiloven om tillatelse til:
 - Bygging og drift av Somrungen kraftverk, med tilhørende koblingsanlegg og kraftlinjer som beskrevet i søknaden.

Nødvendige opplysninger om tiltaket fremgår av vedlagte utredning.

Det er inngått avtale med grunneier med fallrettigheter om falleie og øvrige rettigheter til å gjennomføre prosjektet.»

Somrungen kraftverk, endelig omsøkte hoveddata

TILSIG	Hovedalternativ	
Nedbørfelt	km ²	
Årlig tilsig til inntaket	mill.m ³	16,4
Spesifikk avrenning	l/(s·km ²)	74,3
Middelvannføring	l/s	520
Alminnelig lavvannføring	l/s	60
5-persentil sommer (1/5-30/9)	l/s	244
5-persentil vinter (1/10-30/4)	l/s	63
KRAFTVERK		
Inntak	moh.	555
Avløp	moh.	130
Lengde på berørt elvestrekning	m	1180
Brutto fallhøyde	m	425
Midlere energiekvivalent	kWh/m ³	0,967
Slukeevne, maks	l/s	1040
Minste driftsvannføring	l/s	50
Planlagt minstevannføring, sommer	l/s	60
Planlagt minstevannføring, vinter	l/s	60
Tilløpsrør, diameter	mm	600
Tunnel, tverrsnitt	m ²	
Tilløpsrør/tunnel, lengde	m	1140
Installert effekt, maks	MW	3,56
Brukstid	timer	3286
PRODUKSJON		
Produksjon, vinter (1/10 - 30/4)	GWh	2,9
Produksjon, sommer (1/5 - 30/9)	GWh	8,8
Produksjon, årlig middel	GWh	11,7

ØKONOMI

Utbyggingskostnad	mill.kr	39,5
Utbyggingspris	kr/kWh	3,38

Somrungen kraftverk, elektriske anlegg**GENERATOR**

Ytelse	MVA	4,0
Spenning	kV	6,6

TRANSFORMATOR

Ytelse	MVA	4,0
Omsetning	kV/kV	6,6/22

NETTILKNYTNING (kraftlinjer/kabler)

Lengde	m	200
Nominell spenning	kV	22
		Jordkabel

Om søker

Småkraft AS er et produksjonsselskap etablert i 2002. Småkraft er eid av 4 selskap: Skagerak Kraft AS, Agder Energi AS, BKK Produksjon AS og Statkraft AS. Småkraft AS er etablert for å finansiere, bygge ut og drive små kraftverk inntil 10 MW sammen med grunneiere. Grunneierne vil beholde eiendomsretten til fallet. Målet til Småkraft AS er å bygge ut en produksjonskapasitet på 1,5 TWh/år innen 2020 år. Aquila Capital vil overta eierskapet til Småkraft i løpet av 2015.

Beskrivelse av området

Somrungen er en sideelv til Driva som renner ut i Sunndalsfjorden ved Sunndalsøra. Hele Driva-vassdraget ned til Sunndalsfjorden er på 2493 km². Nedslagsfeltet som er tenkt utnyttet i Somrungen kraftverk er 4,0 km². Øvre deler av Driva ble vernet i Verneplan III. Driva er også et nasjonalt laksevassdrag.

Somrungen er en elv som har sitt nedbørsområde fra opp under Østre Somrungsnebb på kote 1680 og Storsomrungsnebb på kote 1798 i nord, Skarven på kote 1532 i øst og Litsomrungsnebb på kote 1650 i vest. Sentralt i nedbørfeltet ligger Storsomrungvatnet 1234 moh. Fra Storsomrungvatnet renner Somrungen ut en sidedal til Sunndalen og så videre bratt ned fjellsiden til utløpet i Driva på ca. kote 95. En sideelv fra Litsomrungvatnet har samløp med Somrungen på ca. kote 1030. Store deler av Somrungen nedbørfelt ligger i Trollheimen landskapsvernområde. Inntaket er planlagt 555 moh. utenfor grensen til landskapsvernområdet.

Den øverste delen av vassdraget er snauffjell. I nedre deler er det bratt skogsterreng med kratt- og lauvskog. Området er vanskelig tilgjengelig på grunn av det bratte terrenget som er tett tilvokst.

Det går en tursti fra Fale mot Innerdalen gjennom det berørte området. Turstien krysser Somrungen ca. 300 m oppstrøms den planlagte kraftstasjonen, og den følger hovedsakelig den samme smale åsryggen hvor rørgaten er tenkt plassert. Etter at gjestehusdriften på Fale opphørte har denne turstien vært svært lite benyttet.

Like ved planlagt kraftstasjon er der et inntak for vannforsyning til 3 bolighus og et grendehus. Inntaket består av en infiltrasjonskum som ligger få meter fra elven, og det er rimelig å anta at hoveddelen av vannet til denne kummen er infiltrert elvevann fra Somrungen.

Ved planlagt kraftstasjonstomt var det tidligere et minikraftverk som utnyttet et lite fall i nedre del av elven. Dette kraftverket har ikke vært i drift på flere tiår, og er i dag helt forfallent. Søker er ikke kjent med at det er utført andre tiltak eller inngrep i vassdraget tidligere.

Teknisk plan

Inntak

I området ved planlagt inntak på kote 555 går elva bratt ned dalsiden, og grunnforholdene på stedet er hovedsakelig løsmasser. Disse forholdene tilsier at det vil være vanskelig å etablere en tradisjonell dam med inntaksmagasin. I stedet etableres et bekkeinntak av overstrømmningstypen ("Tyroler-inntak") som forankres i løsmasser. Selve inntaksristen vil bli ca. 3 m bred med ledevegger på begge sider. Inntaket utformes slik at overløp kan gå over ledeveggene ved stor vannføring, og det vil ikke medføre endringer i de naturlige flommene i vassdraget. Ved inntaket, før overgang til trykkrøret, etableres en stengeluke. Det må også etableres et grus-/ sandfang for å skille ut grus og sand fra produksjonsvannet. Spylevann herifra føres tilbake til elva nedstrøms dammen. Ved overgangen til trykkrøret blir det montert lufterør.

Vannvei

Fra inntaket legges et trykkrør ned til kraftstasjonen. Røret får en diameter på 600 mm og blir 1140 m langt. Røret graves ned på hele strekningen fra inntaket til kraftstasjonen. I de øverste 200 m av rørtraseen er det meget sidebratt, og det må her lages grøfter som ligger dypt i terrenget for å sikre stabilitet av rørtraseen. Videre følger traseen en smal åsrygg (Østerlia) nedover til den dreier vestover og følger langs elva ned til kraftstasjonen.

Hele rørtraseen ligger i tett og bratt skogsterreng som må ryddes i en bredde på 10 - 20 m. I øvre deler av traseen er det mye løsmasser, og det forventes lite behov for sprengning her. I de nedre deler er det enkelte bratte partier hvor det må forventes noe sprenging. Overskuddsmasser fra grøften arronderes i og langs traseen.

Etter legging av rør vil grøfter fylles igjen og vegetasjonsdekket som har vært lagt til side bli arrondert over grøften for naturlig tilvekst. Det tillates ikke at det vokser trær rett over røret slik at det vil bli holdt fritt for trær i en bredde på ca. 5 m i driftsfasen.

Det er beskrevet en alternativ vannvei (alternativ 2) som innebærer en boret tunnel fra ca. kote 200 opp til inntaket.

Kraftstasjon

Kraftstasjonen blir liggende i dagen på ca. kote 130 like innenfor gården Almhjellen. Det er her et område med stabile grusmasser som egner seg godt til stasjonstomt. Det har tidligere vært et minikraftverk her, men dette har vært ute av drift i flere tiår. Kraftstasjonen får en grunnflate på ca. 70 m² og blir liggende skjermet til nede ved elven. Kraftstasjonen vil i tillegg bli lagt godt inn i bakken og vil bli tilpasset eksisterende terreng. Området rundt kraftstasjonstomten kan være flomutsatt og elveløpet bør erosjonssikres forbi stasjonen.

I kraftstasjonen installeres en pelton turbin med en effekt på 3,56 MW. Ved en fallhøyde på 425 m, får aggregatet en slukeevne på 1,04 m³/s. Minste slukeevne vil ligge på ca. 0,05 m³/s. Det installeres en generator med en ytelse på 4,0 MVA med en antatt $\cos \varphi = 0,9$. Det installeres en transformator med en utgående spenning på 22kV.

Det vurderes ikke å være nødvendig å foreta spesielle tiltak for å redusere støy fra kraftstasjonen. Avløpet fra kraftstasjonen vil bli ledet ut i Somrungen gjennom en kort kanal eller rør.

Nettilknytning

Linjetilknytning blir med en jordkabel som graves ned i veien frem til eksisterende 22 KV nett som går ca. 200 m sør for kraftstasjonen. Områdekonsesjonær er Sunndal Energi.

Småkraft AS har vært i kontakt med Sunndal Energi i 2009 angående spørsmål om tilknytning av kraftverket til nettet. Tilbakemeldingen fra Sunndal Energi var at det var noe ledig kapasitet på eksisterende nett, men det var mottatt forespørsel om nettilknytning for mer enn eksisterende nett kan ta imot. Etter at søknadene om Hareima kraftverk og Torske kraftverk er avslått, kan det være tilstrekkelig kapasitet til Somrungen kraftverk. Dersom det likevel er behov for nettførsterkning, har Småkraft AS sagt seg villig til å bidra forholdsmessig.

Veier

Det må bygges en ca. 130 m lang adkomstvei fra Almhjellens gårdsvei til kraftstasjonen. Veibredde inklusiv grøfter blir maks 10 m. Legging av rørgate blir utført med gravemaskin i rørtraseen og krever ikke nye veier. Det forutsettes benyttet helikoptertransport ved bygging av inntaket.

Ved utbygging etter alternativ 2, vil det i tillegg etableres vei fra Almhjellen og opp til påhugg. Det går en traktorvei på deler av strekningen.

Massetak og deponi

Det vil ikke bli aktuelt med deponi av masser fra anlegget ved utbygging etter hovedalternativet. Eventuelle overskuddsmasser vil bli arrondert i anleggsområdet eller kjørt vekk. Det vil bli brukt stedeegne masser til tilbakefylling av røret slik at det er lite behov for tilkjøring av masser.

Ved utbygging etter alternativ 2 vil det bli tatt ut 500 m³ steinmasser. Dette forutsettes brukt til jordbruksareal og veier, eller deponeres nær påhugg.

Arealbruk

Somrungen kraftverk vil etter hovedalternativet innebære et arealbruk i anleggsfasen på 23,3 daa. I driftsfasen vil kraftverket beslaglegge et areal på 10,7 daa. Alternativ 2 vil i driftsfasen beslaglegge 1,7 daa, og 11,9 dekar i anleggsfasen.

Forholdet til offentlige planer

Kommuneplan

Sunndal kommunes arealdel av kommuneplanen var vedtatt 2007, denne er under revisjon i 2014, men arealdelen vedtatt i 2007 anbefales videreført. I henhold til denne planen ligger hele prosjektet innenfor areal definert som LNF-område.

Samlet plan (SP)

Det foreligger ikke samlet plan-prosjekter i Somrungen.

Verneplan for vassdrag

Somrungen er ikke et vernet vassdrag.

Nasjonale laksevassdrag

Driva er et nasjonalt laksevassdrag som også omfatter sideelva Somrungen.

Andre verneområder

Store deler av nedslagsfeltet til Somrungen kraftverk ligger i Trollheimen landskapsvernområde. Inntaket ligger tett opp til grensen til verneområdet, men tiltaket vil ikke berøre areal innenfor vernegrensene.

Høring og distriktsbehandling

Søknaden er behandlet etter reglene i kapittel 3 i vannressursloven. Den er kunngjort og lagt ut til offentlig ettersyn sammen med 4 andre søknader i Sunndal kommune. I tillegg har søknaden blitt sendt lokale myndigheter og interesseorganisasjoner for uttalelse, og det ble arrangert et folkemøte i Sunndal Rådhus den 13.05.2014.

NVE var på befaring i området den 01.09.2014 sammen med representanter for søkeren, kommunen, Miljødirektoratet, Naturvernforbundet og grunneierne. Høringsuttalelsene har vært forelagt søkeren for kommentar.

Høringspartenes egne oppsummeringer er referert der hvor slike foreligger. Andre uttalelser er forkortet av NVE. Fullstendige uttalelser er tilgjengelige via offentlig postjournal og/eller NVEs nettsider.

NVE har mottatt følgende uttalelser til søknaden:

Sunndal kommune behandlet søknaden i kommunestyremøte den 18.06.2014 og fattet følgende vedtak:

1. Sunndal kommunestyre tilrår at Småkraft AS får konsesjon for utbygging av Somrungen mellom kote 550 og kote 130 med disse forutsetninger:

- *De avbøtende tiltak søknaden foreslår må bli innarbeidet i detaljplanene*
- *Anleggsarbeid må skje på en mest mulig skånsom måte*
- *Minstevannføring i sommerhalvåret settes til 60 l/s, tilsvarende alminnelig lavvannføring hele året*
- *Det må legges vekt på vegetasjonsetablering og landskapspleie etter en eventuell utbygging*

2. Kommunestyret viser ellers til saksutredningen.

Fra saksframlegget siterer vi følgende:

« ...

Kommunestyret vedtok i møte 11.12.2013 at det skal arbeides for videre kraftutbygging i Sunndal.

En kraftutbygging vil ha positive effekter for kraftbalansen, men kan ha negative effekter for naturmiljøet. Godt synlige fosser er også viktig for våre innbyggere og for turister som kommer på besøk. I vår kommune er mange vassdrag utbygd, og den samlede belastning av alle eksisterende og planlagte utbygginger må vurderes.

...

Søknaden og vedlegget gir en god visualisering og utredningen er grundig gjennomført. Oppsummeringen fra utbyggeren er at utbyggingen er middels negativ for landskap, forøvrig små konsekvenser. Ut fra søknaden og kjennskap til området, er det ingen merknader til de vurderinger søkeren har gjennomført. Det går en merket turistløype i nærheten, men Somrungen er ikke synlig fra løypa. Ellers er friluftaktiviteten begrenset.

Småkraft AS er søker for Somrungen kraftverk og må vurdere prosjektet bedriftsøkonomisk. Det antas å være lite sannsynlig at en utbygging iverksettes om økonomien ikke er tilfredsstillende. En utbyggingskostnad til rundt kr 3,38 pr kWh kan være aktuell med dagens prisnivå på strøm.

De negative konsekvensene av denne utbyggingen er små, og med innarbeiding av de avbøtende tiltak planen viser til, vil ulempene kunne bli svært små. De samfunnsmessige effektene er overveiende positive. Rådmannen rår derfor til at kommunestyret anbefaler at konsesjon gis.»

Fylkesmannen i Møre og Romsdal har i brev datert 11.06.2014 gitt følgende uttalelse:

«Fylkesmannen vil rå i frå utbygging av Gryta og Somrungen kraftverk. Ut frå ei samla vurdering vil bortfall av INON i Trollheimen LV og anna mogleg belastning på verneområdet vere klart uheldig.

...

Dei landskapsmessige inngrepa er hovudutfordringane ved ei utbygging av Somrungen. Desse er likevel av ein slik karakter at ei utbygging isolert sett kunne blitt akseptert. Samla sett vil likevel bortfall av INON i Trollheimen LV og anna mogleg belastning på verneområdet vere klart uheldig. Ut frå ei slik vurdering vil vi rå ifrå søknaden.

...

Plassering av inntak heilt på vernegrensa er avhengig av å kjenne nøyaktig grense. Vidare vil utbygging og plassering av inntak påverke området grad av urørtheit (INON status). Både bygging og seinare drift og vedlikehald vil medføre uønska støy, aktivitet og motorferdsel. Trollheimen er i dag rørt av vasskraftverka Grana /Orkla (Jøla, fjellbekken, Hela) Driva (med vatn frå Otta, Gjevilvatnet og Tovatna) Neas (Innerdalen) og Trollheim (Follsjø, Gråsjø, Vindøla og Folla). I tillegg er det gitt konsesjon for utbygging av Erga / Småvoll og Trønder Energi har ein søknad om konsesjonsfritak for utbygging av Tovatna kraftverk. Både dagens kraftprodusentar og komande utbyggingar vil innverke på Trollheimen ved aktivitet knytt til utbygging/vedlikehald, tilsyn og drift.

...

Plassering av nye inntak og kraftverk i (Tovatna og Erga/Småvoll) og ved vernegrensen (Torske, Somrungen og Gryta) til Trollheimen vil endre området grad av urørtheit. Kor mykje tiltaka vil redusere INON er tidlegare kommentert under dei enkelte prosjekta. Dersom ein også

legg inn Småvoll (Erga) kraftverk til dette, der det allereie er gitt konsesjon, vil sumeffekten av mange mindre inngrep gi betydeleg tap av inngrepsfri natur.

Fylkesmannen gjør videre i sin uttalelse en grundig drøfting av problematikken rundt inngrep i Trollheimen landskapsvernområde sin randzone, og at dette påvirker grad av urørthet, både ut fra et INON-perspektiv, men også fordi nødvendige aktiviteter i forbindelse med drift og tilsyn av kraftverk rent faktisk vil redusere grad av urørthet i form av støy og forstyrrelser. Det pekes på at dette kan være til hinder for å oppgradere vernestatusen for området.

Møre og Romsdal fylkeskommune har gitt uttalelse i brev datert 20.06.2014. Konkret har fylkeskommunen følgende merknader til søknaden om Somrungen kraftverk:

«Den nedre del av røyrgata har eit høgt potensial for funn av automatisk freda kultur-minne. Garden Almhjell låg tidlegare oppe på hjellen ovanfor tunet (Gammelheimen), og har også namn etter denne. Tunet blei flutt etter Storofsen i 1789, då det skal ha gått ras nordvest for dette. Ved seinare nydyrking blei det påvist gamle matjordslag under rasmassane. I dag er det synleg fleire tufter og steingardar i området, hovudsakleg etter seinare husmannsplassar.

Det er også gjort funn av skifer og ein flintdolk frå yngre steinalder – bronsealder på garden.

Vi varslar derfor at det vil bli stilt krav om arkeologisk registrering, jamfør Kulturminnelova § 9, i samband med planen.»

I den samlede vurderingen av søknadene i Sunndal, sies følgende avslutningsvis:

«Vi vil ikkje ha merknader til at det vert gitt konsesjon til Gryta, Somrungen og Skrondals-elva, gitt at avbøtande tiltak og registreringar er gjennomført, jamfør merknader ovanfor.

....»

Statens vegvesen viser i brev datert 25.04.2014 til at det må søkes Statens vegvesen om dersom det skal etableres nye avkjøringer eller gjennomføres endringer eller økt bruk av slike. I tillegg må det søkes om tillatelse til graving ved eventuell nærføring/kryssing langs og i vei.

Direktoratet for mineralforvaltning har i brev datert 18.06.2014 uttalt at de ikke kan se at søknaden er i konflikt med registrerte mineralressurser.

Miljødirektoratet har gitt uttalelse i brev datert 03.07.2014. Direktoratet har konkludert som følger:

«Vår vurdering av de omsøkte kraftverkene har tatt utgangspunkt i konsekvenser spesielt med hensyn på landskapsverdier og opplevelsesverdier i Sunndalen. Det vil si at vi har valgt å ikke innlemme det omsøkte kraftverket i nabodalene Øksendalen i vår vurdering. De fire omsøkte kraftverkene i Sunndalen berører sidevassdrag til Driva og ligger i et område med et felles landskapsmessig særpreg. De berørte elvestrekningene har alle i kraft av sin fossenatur stor inntrykkstyrke og har også stor synlighet fra boområder og ferdselsårer i dalføret. Ett av de berørte vassdragene er blant verdens største fossefall. I sum vil en gjennomføring av tiltakene få store negative konsekvenser på landskapet i kraft av fraføring av vann over betydelige elvestrekninger som sluses til rørgater og kraftstasjoner, rørgater godt synlig i bratte fjellsider og nye veistrekninger.

Hver av de planlagte utbyggingene berører også regionale og nasjonale landskapsverdier i form av og betydelige tap av inngrepsfrie naturområder innenfor Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark og Trollheimen landskapsvernområde. Plassering av tiltakene på grensen til disse

områdene vil gi en vesentlig endring i områdenes grad av urørthet. Det ligger implisitt at utbygginger vil gi tap for reise- og friluftsliv.

Miljødirektoratet anser tapene av fossenatur og inngrepsfrie naturområder som store. Den samlede negative belastningen av dette må tillegges avgjørende vekt ved vurderingen av søknadene (jfr. naturmangfoldloven § 10). Miljødirektoratet anbefaler derfor NVE å avslå de fire søknadene.»

Verneområdestyret for Trollheimen har vedtatt følgende i møte den 04.09.2014:

«I forbindelse med vurderingen av konsesjonssøknadene for kraftverkene som grenser mot Trollheimen landskapsvernområde – Torske, Somrungen og Gryta, anmoder Verneområdestyret for Trollheimen om at inngrepenes landskapsmessige konsekvenser, påvirkning på den senere opplevelsesverdien av området, samt status for det inngrepsfrie naturområde (INON) i Trollheimen landskapsvernområde tillegges særskilt vekt. Dette fordi hvert av kraftverkene vil påvirke verneområdet i Trollheimen negativt, og den samla belastningen (NML§ 10) derfor vil bli omfattende.»

Sunddal Energi AS har i brev datert 15.06.2014 skissert ulike scenarier etter hvor mange av de omsøkte kraftverkene som blir bygget i Sunndalen. Det kan bli behov for oppgradering av linja Sunndalsøra 2. Dersom bare ett av kraftverkene blir bygget, er det ikke behov for oppgradering. NVE har tidligere avslått søknadene om Hareima kraftverk og Torske kraftverk. Det er ikke synliggjort om en oppgradering er nødvendig dersom både Gryta kraftverk og Somrungen kraftverk blir bygget.

Istad Nett AS peker i brev datert 13.06.2014 på at omsøkt produksjon av 5 nye småkraftverk i Sunndal vil møte begrensninger i 22 kV nettet (distribusjonsnettet) og i nærmeste transformatorstasjon, Aura. I overliggende regional- og sentralnett er det tilstrekkelig ledig kapasitet. Istad nett beskriver 5 ulike tiltak som kan bedre kapasiteten i Aura transformatorstasjon.

Naturvernforbundet i Møre og Romsdal (NNF) har i brev datert 20.06.2014 gitt følgende uttalelse:

«Naturvernforbundet har påvist fleire raudlisteartar knytt til alm i røyrgatetraseen nær kraftverket. Vidare er landskapet vanskeleg å bygge i utan at inngrepa blir store og langvarig sterkt synlege. Det er problemstillingar knytt til tilkomst ved dam både i anleggsperiode og driftsperiode. Det er uavklarte problemstillingar knytt til grunnvatn i nedre del.»

NNF har en utdypende omtale av verdiene i kraftstasjonsområdet, og har følgende konklusjon for søknadene i Sunndal kommune:

«Gryta og Somrungen bør ikkje få konsesjon. Verknaden på biologisk mangfald i tillegg til landskapsmessig påverknad er dei viktigaste argumenta for at desse ikkje skal byggast ut. Gryta er dessutan representant for vassdrag som har strekningar som renn tørre.

...

Dei vassdraga som det ikkje er store innvendingar til å bygge ut er i Sunndal alt bygd ut. Alle dei fem vassdraga som er omsøkt i denne pakka har såpass store biologiske verdier, landskapsverdier eller verknader for friluftslivet at det er nødvendig å avslå søknadene.»

Kristiansund og Nordmøre Turistforening (KNT) uttaler følgende i brev datert 10.06.2014:

«...

KNT har ikke en entydig holdning til naturvern som tilsier ett konsekvent nei til alle tiltak som berører naturinngrep, men når det gjelder Hareima, Skorga og Fossa mener vi det er viktig at disse vernes. Fossa kan slik vi forstår det bygges ut uavhengig av Skorga, men ser en fallene i sammenheng utgjør de sammen ett betydelig landemerke og bidrar til at store naturopplevelser er tilgjengelig for alle og derfor mener vi at Fossa også bør vernes.

Skrondal kraftverk og Somrungen kraftverk ligger slik til at de slik vi ser det ikke vil ha stor innvirkning på livskvalitet og videre betydning for reiselivet, og en utbygging ved disse vil vi kunne godta.»

Sunndal Venstre har den 20.06.2014 sendt e-post med følgende uttalelse:

«Sunndal Venstre er mot at det gis tillatelse til utbygging av alle de omsøkte småkraftverkene i «Sunndalspakken».

Begrunnelse:

- *Svært mye av både små og store vassdrag i Sunndal kommune er allerede utbygd.*
- *Vi bør heller rehabilitere / modernisere allerede utbygde kraftverk som har vannmagasin. Regulerbar kraftproduksjon er både mer effektivt og lønnsomt.*
- *Det lokale strømnettet er ikke stort nok til å transportere ut kraftoverskuddet vi vil få fra de omsøkte kraftverkene.*
- *Vi vil bevare det som er igjen av urørt natur.*
- *Å bygge ut ett enkelt lite vassdrag kan fortone seg å gi små uheldige virkninger. Men i sum kan utbygging av alle de små være negativt. Spesielt gjelder dette hvis mange elver innen samme naturtype blir utbygd. Så kan være tilfelle i vår kommune der mange vassdrag innen ett dalføre er eller kan bli utbygd. Vi har et ansvar for å ta vare på det biologiske mangfoldet, og endret vassføring vil gi endrete livsforhold for flora og fauna. I Sunndalen har vi blant annet en sommerfuglart og hakkespettarter som er sårbare, arter som holder til nært de aktuelle elvene.*
- *Det visuelle inntrykket av Sunndalen endres. De mange fossene er karakteristiske for Sunndalen. Mindre vassføring i de aktuelle vassdragene forringer Sunndals merkevare; den ville naturen, sett i reiselivssammenheng.*
- *Utbygging av disse vassdragene forringer naturopplevelsen til oss som bor her og ferdes i områdene.»*

Erik Almhjell og **Ivar Almhjell** har uttalt seg til søknaden i e-post den 20.06.2014. Det er i tillegg oversendt en tilleggsundersøkelse av det biologiske mangfold utført av Miljøfaglig Utredning (MU). Tilleggsundersøkelsen er oppsummert under «tilleggsopplysninger» under. Det påpekes i høringsuttalelsen at følgende miljøverdier vil bli berørt:

- Planlagte rørtrasé vil lage et sår i landskapet
- Veien inn til kraftstasjonen vil ødelegge kulturminner knyttet til vannforsyning/kvernhus
- Området mellom Somrungsfallene (kote 225) og planlagt kraftverk har intakt vassdragsnatur som blir sterkt påvirket
- Utbyggingen vil også berøre verdifulle naturtyper i kraftstasjonsområdet
- Støy fra kraftstasjonen vil forringe bomiljø og satsing på turisme
- En utbygging vil også forringe Somrungsens verdi for anadrom fisk

Det er av disse skissert et alternativ forslag til utbygging med inntak på ca. kote 900, vannvei i tunnel, og kraftstasjon på ca. kote 225 som ifølge høringsuttalelsen ikke vil påvirke de omtalte verdiene.

Småkraft AS har i brev datert 11.08.2014 kommentert høringsuttalelsene. Utover å gi uttrykk for å ha registrert uttalelsene/gitt korte kommentarer, har Småkraft følgende merknader:

Småkraft beklager Sunnal Venstres standpunkt. Det vises ellers til behovet både for ny småkraft og storkraft med utgangspunkt i EUs Fornybardirektiv og felles elsertifikatornning med Sverige. Det pekes også på at behovet for utbygging av strømmettet vil avhenge av hvilke søknader som får konsesjon. Det henvises til at Kristiansund og Nordmøre Turistforening er uenig med Sunndal Venstre i synspunktet på at redusert vassføring vil forringe Sunndals merkevare: den ville naturen, sett i reiselivssammenheng.

Småkraft mener at en utbygging ikke vil berøre Trollheimen landskapsvernområde, og beklager at Fylkesmannen i Møre og Romsdal går imot en utbygging, begrunnet i konsekvenser for verneområdet. Småkraft mener videre at en i detaljplanfasen kan unngå registrerte rødlistearter.

Til Møre og Romsdal fylkeskommunes uttalelse viser Småkraft til at de i størst mulig grad vil ta hensyn til forekomster i tiltaksområdet, herunder gamle tufter og steingarder. Undersøkelser etter §§ 9 og 10 i kulturminneloven vil bli gjennomført dersom det blir gitt konsesjon.

Til Naturvernforbundets uttalelse vises det kommentarene til Fylkesmannens uttalelse. Småkraft peker ellers på at Somrungen i perioder vil gå tørr, uavhengig av en utbygging, og mener at grunnvannet ikke vil bli nevneverdig berørt. En utbygging vil ellers føre til sår i landskapet, men etter utbygging vil røtraseen revegeteres naturlig slike at inntrykket av inngrepet vil bli mindre over tid.

Småkraft var ukjent med undersøkelsene som er blitt gjennomført på initiativ fra Erik Almhjell og Ivar Almhjell. Småkraft påpeker at justering av kraftstasjonsplassering ville bli vurdert på befaring, mens inntak i landskapsvernområdet anses som uaktuelt. Tunnelalternativ er allerede vurdert, men ikke en foretrukket løsning. Småkrafts har i sine kommentarer også tatt med merknader både fra sin miljøkonsulent Randi Osen og grunneier Ola Almhjell.

Osen konstaterer at MU har funnet flere rødlistearter i naturtypen i kraftstasjonsområdet, men mener at den er for preget av inngrep til å kunne karakteriseres med et «urskog-begrep». Det påpekes likevel at en utbygging vil ha middels til stor negativ konsekvens på naturtypen, og at dette kan forhindres ved å trekke kraftstasjonen ovenfor lokaliteten, inklusive adkomstveien. Den andre naturtypen som MU har registrert mener Osen kan unngås ved en utbygging. Osen peker videre på at en ved habitatforbedringer nedstrøms kraftstasjonen kan bidra til økt fiskeproduksjon totalt sett, og viser til fiskeundersøkelsen utført av Multiconsult. Til slutt avviser Osen at en utbygging som omsøkt vil berøre et intakt kulturmiljø, men at en registrering etter kulturminneloven § 9 vil avklare dette.

Ola Almhjell supplerer Småkrafts kommentarer bl.a. ved å avvise at adkomstveien til kraftstasjonen vil måtte rasere kulturminner, og at støy fra kraftstasjonen kan avbøtes. Det gjøres rede for at flom har påvirket oppvandringsmulighetene for anadrom fisk i Somrungen, men at habitatforbedrende tiltak vil kunne forbedre forholdene. Dette er imidlertid en problemstilling som i liten grad er knyttet til en utbygging av Somrungen kraftverk. Almhjell påpeker også at det lenger vest på gården er bedre forekomster av alm og svartor.

I brev datert 21.08.2014 har Småkraft AS beklaget at Miljødirektoratet er imot alle småkraftverkene i sidevassdragene til Driva. Småkraft er uenig i at landskapskonsekvensen av en utbygging vil være dramatisk, og mener at Trollheimen Landskapsvernområde ikke blir nevneverdig berørt. Videre påpekes det at røtraseen vil revegeteres naturlig etter en utbygging. Det henvises videre til at Kristiansund og Nordmøre Turistforening er uenig med Miljødirektoratet i at redusert vassføring vil få konsekvenser for reiseliv og friluftsliv.

I e-post den 15.05.2015 har Småkraft kommentert høringsuttalelsen til Verneområdestyret for Trollheimen. De mener at ved et avslag på Torske kraftverk har den samlede belastningen blitt redusert, og at en utbygging av Somrungen kraftverk ikke vil innebære bruk av verneområdet, og videre at reduksjonen av INON i verneområdet ikke reduserer verneområdets verdi.

Tilleggsopplysninger

På bakgrunn av foreløpig søknad, ba NVE i e-post den 06.03.2014 om at det ble gjennomført fiskeundersøkelse. Multiconsult har gjennomført fiskeundersøkelsen, og rapport datert 12.06.2014 ble sendt oss samme dag. Vi siterer fra undersøkelsen:

«Det ble i konsesjonssøknaden vurdert at tiltaket ikke hadde noen negativ konsekvens for fiskesamfunnet forutsatt at avtalefestede habitatforbedringstiltak [...] i regi av utbygger og forbedringstiltakene i regi av flyttingen av rv. 70 blir gjennomført.

Det ble registrert en tynn bestand av ungfisk i Somrungen, ingen årsyngel, ingen fisk eldre enn 2 år, ingen smolt og ingen modne individer. Ved toIkingen av dette resultat må man være klar over at i mange «små» sidebekker er det alltid en fraksjon av ungerretten som trekker ut av bekken i perioder av året. Det er derfor ikke gitt at bekken ikke har noen fiskeproduksjon selv om det ved elektrofiske ikke registreres lite eller ingen fisk. I tørkeperioder kan hele bestander trekke ut av bekken og dette kan mange steder være en regulær sommerflytning. Slik er det i mange sjørretbekker. I tillegg er det mye fisk som trekker ut av bekken til overvintringshøler/-områder i den mer stabile hovedelva. Vandringshinder som oppstår (f.eks. ved ras) vil vanskeliggjøre slike forflytninger og medføre at lokale bestander dør ut. Mange slike bekker vil derfor stå tomme et år og neste rekolonisert og full av sjørretyngel da de er del av en sammensatt bestand som bruker hovedelva med sidebekker på en dynamisk måte. Oppstår en mulighet for nye habitater vil det hele tiden være et overskudd av individer av gytefisk som vil benytte dette ledige habitatet. Likevel har en bekk med en stabil gytefiskbestand og yngelproduksjon høyest verdi, selv om disse mer ustabile bekkene faktisk bidrar en del til totalproduksjonen i systemet. En plan for å gjenskape kulper i bekken vil gjøre at behovet for å flytte ut av bekken i lavannsperioder reduseres. Dette omtales i siste kapittel av notatet.

Tar man derfor høyde for at smolten har gått til havs for året, årets yngel ligger ennå i grusen og at dette er en anadrom bestand, er den reelle fiskeproduksjonen høyere. Dette resultat tyder da på at det er en livskraftig sjørretbestand i Somrungen. Det er allerede i gjeldende reguleringsplan for nedre deler av bekken forutsatt at dette er en viktig bekk for anadrom fisk. Dette overprøves ikke her. Foreliggende undersøkelse støtter tvert i mot opp under forvaltningsmyndighetenes konklusjoner.

Trolig er bekken i dag for marginal for laksen, selv om grunneier sier at det er fanget laks her i «gamle» dager. I «gamle dager var ikke bekken like flomsikret som i dag og det var trolig flere større oppholdskulper i bekken. En annen viktig grunn til at det ikke er laks i sidebekkene er at bestanden er kraftig redusert grunnet gyrosmitte i vassdraget.

Kraftverket i Somrungen vil ikke påvirke sjørreten i nevneverdig grad, og bekken vil trolig få økte kvaliteter i nedre deler ved restaurering ved omleggingen i regi av ny rv. 70. En ca. 200 meters fiskeførende strekning i øvre deler blir berørt, men her er bekken vanskeligere tilgjengelig og det er mer marginalt fiskehabitat. Her oppe er det ingen store gytehøler som ville kunne produsert yngel for lengre strekninger nedstrøms. I tillegg benyttes denne type øvre strekninger bare ved høye bestandstettheter i hele vannsystemet. Høy konkurranse presser da

fisken til å benytte mer marginale og perifere områder oppe i vassdraget samt sidebekker. Dette er ikke tilfelle i dag. Istedenfor å satse på å legge strenge føringer for bruken av bekken her oppe anbefales det heller å satse på å øke miljøkvaliteten for fisk nede og midtre deler av bekken. Dette vil man kunne tjene mer fiskeproduksjon på. Konsekvensen ved dette tapet av fiskehabitat med en sporadisk/ustabil fiskeproduksjon med 60 liter minstevannføring som omsøkt i konsesjonssøknaden, vurderes som liten negativ.

For å minimalisere dette tapet bør vannet slippes ut i bekkeløpet fra kraftverket høyest mulig opp i bekken.

Vi siterer videre fra undersøkelsen:

«Utbygger ønsker å bistå arbeidet med å forbedre Somrungen habitatkvalitet for fisk i arbeidet med omleggingen av bekken nedstrøms rv. 70. Dette arbeidet er ennå ikke startet og nødvendige avklaringen i reguleringsplan ikke er gitt. Utbyggers ønske er å kompensere eventuelt tap forårsaket av kraftutbyggingen med økt fiskeproduksjon i nedre deler av bekken. Da tap forårsaket av denne utbyggingen anses for å være marginalt vil dette føre til et positivt bidrag til fiskeproduksjonen i Somrungen.

Det er også muligheter for å øke habitatkvaliteten i bekken oppstrøms rv. 70 da denne strekningen er kanalisert og mangler velutviklede kulper og dypområder. Utbygger kan vurdere å lage flere terskelkulper som vil øke overlevelsen av ungfisk i lavvannsperioder og øke vinteroverlevelsen. Disse vil også fungere som oppholdskulper for gytefisk og slik sett øke deres overlevelse i tillegg til å fungere som gyteområder. Dette vil også kunne øke fiskeproduksjon i Somrungen.»

Tilleggsundersøkelsen ble sendt på en begrenset høring til de høringspartene som hadde uttalt seg til søknaden. Det kom ingen merknader til tilleggsundersøkelsen.

Som det framgår av høringsuttalelsene gjengitt over, har Erik Almhjell og Ivar Almhjell i e-post den 20.06.2014 oversendt en rapport med tilleggsundersøkelse av biologisk mangfold. Miljøfaglig Utredning AS har gjennomført undersøkelsen. Rapporten er datert 09.11.2010 og har følgende samlede verdivurdering:

«Osen (2009) vurderte at undersøkelsesområdet hadde liten til middels verdi samlet sett, men da bare med kjennskap til en rødlisteart med fast tilhold innenfor området, samt ingen avgrensede naturtypelokaliteter. De nye registreringene har medført at ytterligere fem rødlistearter er påvist (av disse stod tre på den forrige rødlista fra 2006, mens to er nye for lista i 2010), inkludert en nasjonalt sjelden og kravfull, sårbar art, samt to naturtypelokaliteter av verdi lokalt viktig – C og viktig – B. Dette tilsier ganske klart at undersøkelsesområdet har minst middels verdi for biologisk mangfold og verneinteresser.»

NVEs vurdering

Søknaden om utbygging av Somrungen kraftverk er en av 5 småkraftsøknader i Sunndal kommune som ble sendt på høring samlet. Etter høringsperioden ble søknadene om Hareima kraftverk og Torske kraftverk i Sunndalen avslått. Søknaden om Skrondal kraftverk i Øksendalen kunne etter NVEs vurdering behandles uavhengig av de 2 gjenværende søknadene i Sunndalen, og 11.12.2014 ble det gitt konsesjon til Skrondal kraftverk.

Det gjenstår å fatte vedtak om søknadene om Somrungen kraftverk og Gryta kraftverk. Vi mener det er viktig at disse to sakene behandles parallelt, da Somrungen og Gryta er to sideelver til Driva som ligger nært hverandre, og som berører en del felles problemstillinger i tilknytning til landskap og biologisk mangfold. Det utformes to uavhengige dokument som bakgrunn for vedtakene, men med overlappende vurderinger særlig for de nevnte tema. Bakgrunn for vedtak for Gryta kraftverk framgår av KSK-notat nr. 111/2015.

Hydrologiske virkninger av utbyggingen

Kraftverket utnytter et nedbørfelt på 7 km² ved inntaket, og middelvannføringen er beregnet til 0,52 m³/s. Effektiv innsjøprosent er på 2,3 %, og nedbørfeltet har en breandel på 1,4 %. Avrenningen er stabil fra år til år med dominerende vårflo. Laveste vannføring opptrer gjerne om vinteren. 5-persentil sommer- og vintervannføring er beregnet til henholdsvis 244 og 63 l/s. Alminnelig lavvannføring for vassdraget ved inntaket er beregnet til 63 l/s. Maksimal slukeevne i kraftverket er planlagt til 1,04 m³/s og minste driftsvannføring 0,05 m³/s. Det er foreslått å slippe en minstevannføring på 60 l/s hele året. Ifølge søknaden vil dette medføre at 73,5 % av tilgjengelig vannmengde benyttes til kraftproduksjon.

NVE har kontrollert det hydrologiske grunnlaget i søknaden. Vi har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Alle beregninger på basis av andre målte vassdrag vil ved skalering til det aktuelle vassdraget være beheftet med feilkilder. Dersom spesifikt normalavløp er beregnet med bakgrunn i NVEs avrenningskart, vil vi påpeke at disse har en usikkerhet på +/- 20 % og at usikkerheten øker for små nedbørfelt.

Med en maksimal slukeevne tilsvarende 200 % av middelvannføringen og foreslått minstevannføring på 60 l/s, vil dette gi en restvannføring på ca. 137 l/s rett nedstrøms inntaket som et gjennomsnitt over året. Det meste av dette vil komme i flomperioder. De store flomvannføringene blir i liten grad påvirket av utbyggingen. Ifølge søknaden vil det være overløp over dammen 43 dager i et middels vått år. I 28 dager vil vannføringen være under summen av minste driftsvannføring og minstevannføring og derfor for liten til at det kan produseres kraft, slik at kraftstasjonen må stoppe og hele tilsiget slippes forbi inntaket. Tilsiget fra restfeltet vil i gjennomsnitt bidra med 13 l/s ved kraftstasjonen.

NVE mener at omsøkt slukeevne ivaretar noe av vassdragets naturlige vannføringsdynamikk ved at det er overløp et visst antall dager i året.

Produksjon og kostnader

Kraftverket vil produsere 11,7 GWh pr. år med de forutsetningene som søker har lagt til grunn. Utbyggingsprisen (ved kostnadsnivå 2014) er beregnet til 3,38 kr/kWh. Ved en utbygging etter alternativ 2, er utbyggingsprisen beregnet til 3,50 kr/kWh. Vi har kontrollert de fremlagte beregningene over produksjon og kostnader og har ikke fått vesentlige avvik i forhold til søkers beregninger. Det er søkers eget ansvar å vurdere økonomien i prosjektet.

Naturmangfold

Terrestrisk miljø

Det framgår av søknaden at en utbygging av Somrungen kraftverk ikke vil berøre prioriterte, truede eller særlige verdifulle naturtyper. Søknaden baserer seg på en miljøvurdering fra Multiconsult vedlagt søknaden. Det foreligger også en supplerende naturfaglig undersøkelse av det biologiske mangfoldet utført av Miljøfaglig Utredning (MU), og NVE legger også denne til grunn i vurderingen av søknaden. I sistnevnte er det angitt to forekomster av verdifulle naturtyper: Almhjellsætra og Gammelheimen. Førstnevnte er en lokalt viktig naturbeitemark, mens Gammelheimen er en forekomst av rik edellauvskog med utforming gråor-almeskog, som er anslått som viktig og gitt B-verdi. Utreder mener naturtypen grenser mot en A-verdi pga. forekomsten av grov alm. Det er samlet registrert 5-6 rødlistede arter som er nær truet (NT) og en art som er sårbar (VU).

Det framgår av søknadens miljøvurdering at det er flere rødlistede sommerfuglarter i nærområdet, bl.a. den fredete mnemosynesommerfuglen. Imidlertid er det ingen av funnene som kan knyttes direkte til influensområdet til Somrungen kraftverk.

Det er særlig NNF i tillegg til oppdragsgiverne til den supplerende undersøkelsen, Ivar Almhjell og Erik Almhjell, som har synspunkter på at søknaden vil ha konsekvenser for det biologiske mangfoldet i området ved Gammelheimen. NNF mener at en utbygging kanskje kan gjennomføres slik at direkte inngrep på registrerte arter kan unngås, men da dette er tvilsomt, vil det beste være å avslå søknaden. Erik og Ivar Almhjell mener at planene må justeres slik at området ikke blir berørt.

Søker avviser ikke MUs funn knyttet til edellauvskogen ved Gammelheimen, men har merknader til enkelte detaljer. Det framkommer også at området kan unngås ved å flytte kraftstasjonen lenger opp.

Det er NVEs syn at en eventuell utbygging av Somrungen kraftverk kan skje uten at Almhjellsætra blir berørt. Eventuelle konsekvenser for naturtypen på sætra blir derfor ikke vurdert nærmere her. De foreliggende planene innebærer derimot at edellauvskogen ved Gammelheimen vil bli berørt av nedre del av rørtraseen, kraftstasjonen og vei inn til kraftstasjonen.

En utbygging som påvirker viktige naturtyper og kritisk eller sterkt truede rødlistearter kan være i strid med Olje- og energidepartementets (OEDs) retningslinjer for små kraftverk. Tiltak som er i konflikt med biologisk mangfold av stor og middels verdi må påregne krav som i tilstrekkelig grad avbøter ulempene.

NVE konstaterer at naturtypen ved Gammelheimen er klassifisert som en viktig naturtype. Det er vår oppfatning at dette i hovedsak skyldes forekomsten av alm, med moser og lav som i hovedsak kan knyttes til dette treslaget i en nedbrytningsfase. Naturtypen er for øvrig preget av menneskelig aktivitet fra tidligere tider, og det blir reist spørsmål ved om dette også innebærer at en utbygging er i konflikt med kulturminner i området. Dette blir omtalt senere i dokumentet.

NNF peker på at det kan være mulig å ivareta det biologiske mangfold ved en utbygging, og det er vår oppfatning at dette er en viktig tilnærming. Siden verdien av området i stor grad er knyttet til alm, kan disse verdiene også lett identifiseres, og dermed unngås ved en eventuell utbygging. Vårt inntrykk fra befaringen var at forekomsten av alm var relativt spredt, og at det er mulig å unngå de største verdiene i dette området ved god detaljplanlegging.

Som nevnt er både adkomstvei, kraftstasjon og rørtrasé elementer ved en eventuell utbygging som vil påvirke arealer i den nevnte naturtypen. Det er vår vurdering at etableringen av adkomstvei er det

elementet det er lettest å tilpasse verdifulle forekomster. Kraftstasjonsetableringen vil i anleggsperioden legge beslag på relativt store areal, mens rørtraseen er lite fleksibel når kraftstasjonsplasseringen er bestemt.

De registrerte rødlistearter framkommer av Naturbase. Denne bekrefter at dersom kraftstasjonen flyttes lenger mot øst, er det mulig å plassere rørtraseen slik at registrerte arter og forekomster av alm ikke berøres. Naturbase bekrefter også at det er mulig å lokalisere adkomstvei utenom de samme forekomstene. Ut fra dette er det vår oppfatning at ved en kraftstasjonsplassering noe høyere opp, på ca. kote 140, vil en kunne ivareta hensynet til terrestrisk biologisk mangfold. Det forutsetter at dette hensynet vektlegges i detaljplanleggingen og at eksakt plassering kan avklares ved godkjennelse av denne ved en eventuell konsesjon.

Akvatisk miljø

Vår vurdering av hvordan Somrungen kraftverk ev. vil kunne påvirke forholdene for anadrom fisk, bygger på den fiskeundersøkelsen som ble utarbeidet av Multiconsult etter pålegg fra NVE.

Fiskeundersøkelsen fastslår at den delen av Somrungen som har de beste forholdene for anadrom fisk befinner seg nedstrøms planlagt kraftstasjon, men absolutt vandringshinder er ca. 200 m lenger opp. Ved elfiske ble det registrert en tynn bestand av ungfisk, men ingen årsyngel eller fisk eldre en 2 år. Det slås i notatet likevel fast at Somrungen er en sidebekk til Driva med godt potensial for sjøørret, og det gjøres en omfattende vurdering som grunnlag for konklusjonen. Multiconsult mener at tiltak for å bedre forholdene for fisk i den nedre del av elva er viktigere enn å opprettholde mulighetene for fiskeoppgang helt opp til vandringshinderet, da den øverste strekningen har marginal verdi. Samtidig anbefales det at utløpet fra kraftstasjonen trekkes så langt opp som mulig.

Mulige konsekvenser av Somrungen kraftverk på anadrom fisk har i liten grad vært tema i uttalelsene fra høringspartene. Søkers tilnærming til problemstillingen er gjort rede for i notatet fra Multiconsult, se sitat foran.

Som det framgår av NVEs vurdering av konsekvenser for terrestrisk miljø, ventes det en kraftstasjonsplassering noe høyere opp enn hva som er lagt til grunn i søknaden, dersom konsesjon blir gitt. Dette innebærer at en mindre del av anadrom strekning i Somrungen vil få redusert vannføring. Dette faktum, sammenholdt med en bredere tilnærming til elvas verdi for anadrom fisk nå og senere, er det vår vurdering at en utbygging av Somrungen kan være akseptabel når det gjelder dette tema. Søker har gjort rede for hvordan det kan være aktuelt å bidra til forbedre forholdene for anadrom fisk i Somrungen, og sagt seg villig til å bistå i dette arbeidet. Dette kan også ivaretas gjennom naturforvaltningsvilkårene ved en eventuell konsesjon, men under forutsetning at det kan knyttes til konsekvenser som følge av utbyggingen. Dette vil eventuelt bli omtalt under post om naturforvaltningsvilkår ved en eventuell konsesjon.

Gitt konsesjon til Somrungen kraftverk, vil strekningen nedenfor kraftstasjonen få umiddelbart redusert vannføring ved utfall av kraftstasjonen. Dette vil kunne føre til stranding av yngel på strekningen ned til samløpet med Driva. Problemstillingen har ikke vært synliggjort i søknaden eller fiskeundersøkelsen, og er heller ikke spilt inn av høringspartene.

Det er vår oppfatning at dette er en uakseptabel konsekvens i et anadromt vassdrag, og det vil være en forutsetning for en eventuell konsesjon at det gis vilkår om etablering av omløpsventil, slik at de negative effektene kan minimaliseres. Omløpsventilens kapasitet vil bli drøftet nærmere i våre merknader til vilkårene dersom det blir gitt konsesjon. Vi konstaterer ellers at det primært er sjøørret

som bruker Somrungen som habitat. Vi anser derfor ikke at tiltaket vil være i konflikt med beskyttelsesregimet som gjelder for villaks i nasjonale laksevassdrag.

Forholdet til naturmangfoldloven

Alle myndighetsinstanser som forvalter natur, eller som fatter beslutninger som har virkninger for naturen, plikter etter naturmangfoldloven § 7 å vurdere planlagte tiltak opp mot naturmangfoldlovens relevante paragrafer. I NVEs vurdering av søknaden om Somrungen kraftverk legger vi til grunn prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8-12 samt forvaltningsmålene i naturmangfoldloven §§ 4 og 5.

Kunnskapen om naturmangfoldet og effekter av eventuelle påvirkninger er basert på den informasjonen som er lagt fram i søknaden, miljørapporter, høringsuttalelser, samt NVEs egne erfaringer. NVE har også gjort egne søk i tilgjengelige databaser som Naturbase og Artskart den 03.11.2015. Etter vår vurdering er det innhentet tilstrekkelig informasjon til å kunne fatte vedtak og for å vurdere tiltakets omfang og virkninger på det biologiske mangfoldet. Samlet sett mener NVE at sakens kunnskapsgrunnlag er godt nok utredet, jamfør naturmangfoldloven § 8.

I influensområdet til Somrungen kraftverk finnes naturtypen edelløvskog navngitt som «Gammelheimen». Her er registrert følgende rødlistede arter: alm (VU), skrukkeøre (NT), bleikdoggnål (NT), almebroddsopp (VU), musserongvokssopp, (NT), kastanjestilkkjuka (VU) og muligens svartsonekjuka (NT). Ut over dette forekommer jerv (EN) og gaupe (EN) i influensområdet, og det er observert hønsehauk (NT) uten at det er en kjent hekkelokalitet i området. En eventuell utbygging av Somrungen vil etter NVEs mening ikke være i konflikt med forvaltningsmålet for naturtyper og økosystemer gitt i naturmangfoldloven § 4 eller forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5 gitt eventuelle avbøtende tiltak.

NVE har også sett påvirkningen fra Somrungen kraftverk i sammenheng med andre påvirkninger på naturtypene, artene og økosystemet. Særlig har vi vurdert hensynet til anadrom fisk i Driva med sideelver, og vurdert disse opp mot eksisterende utbygginger i Driva: Driva kraftverk, Grøa kraftverk og Småvoll kraftverk. NVE har også til behandling en søknad om Svorunden kraftverk i Oppdal kommune. Vi legger også til grunn at søknadene om Torske kraftverk og Hareima kraftverk er avslått.

Vi mener at det er særlig viktig å se søknadene om Somrungen og Gryta kraftverk i sammenheng. Elvene som berøres er sideelver til Driva beliggende nær hverandre. De omsøkte kraftverkene vil begge berøre verdifulle naturtyper, og vi mener den totale belastningen på disse forekomstene med tilhørende rødlistearter kan bli for stor dersom det blir gitt konsesjon til begge søknadene. NVE mener at en utbygging av Gryta vil ha de største konsekvensene for de kartlagte naturtypene, og at ulempene her i mindre grad kan avbøtes enn for Somrungen kraftverks del. Samtidig har Somrungen større betydning for anadrom fisk, men konsekvensene av en utbygging vil etter vår vurdering være begrensede, og kan for en stor del avbøtes.

Den samlede belastning på økosystemet og naturmangfoldet er dermed blitt vurdert, jamfør naturmangfoldloven § 10. Den samlede belastningen anses ikke som så stor at den blir avgjørende for konsesjonsspørsmålet.

Etter NVEs vurdering foreligger det tilstrekkelig kunnskap om virkninger tiltaket kan ha på naturmiljøet, og NVE mener at naturmangfoldloven § 9 (føre-var-prinsippet) ikke skal tillegges særlig vekt.

Avbøtende tiltak og utformingen av tiltaket vil spesifiseres nærmere i våre merknader til vilkår dersom det blir gitt konsesjon. Tiltakshaver vil da være den som bærer kostnadene av tiltakene, i tråd med naturmangfoldloven §§ 11-12.

Landskap

Fylkesmannen, Miljødirektoratet, NNF, Verneområdestyret for Trollheimen og Sunndal Venstre peker alle på at en utbygging av Somrungen vil ha uheldige landskapsmessige konsekvenser. Også kommunen mener at en utbygging vil være middels negativ for landskapet, mens Erik og Ivar Almhjell særlig peker på at det foreliggende planer vil være negative for Somrungsfallene, nedenfor kote 225.

Det er særlig Miljødirektoratet som understreker at Sunndalen har et landskapsmessig særpreg, og at fossenaturen i stor grad bidrar til dette. Søker er ikke enig i at en utbygging vil ha dramatiske konsekvenser for landskapet, og mener at revegetering etter utbygging vil avbøte konsekvensene av terrenginngrepene.

Det er NVEs oppfatning at Somrungen er en av flere sideelver til Driva som, særlig i perioder med stor vannføring, bidrar til å gi Sunndalen et særpreg. De bratte fjellsidene står i kontrast til den flate dalbunnen, og vi er langt på vei enig i Miljødirektoratets beskrivelse av Sunndalen i et landskapsperspektiv.

Somrungen er isolert sett ikke vurdert til å være blant de mest synlige sideelvene i dalføret, og med unntak av perioder med stor vannføring, er elva av begrenset betydning i landskapet. I flomperioder er det mange sideelver til Driva som har stor landskapsmessig betydning, og det er dette som samlet sett bidrar til særpreget. Det er vår vurdering at en eventuell utbygging av Somrungen kraftverk i noen grad vil redusere elvas landskapsmessige verdi, men forholdet er ikke av avgjørende betydning. For det første vil flomvannføringene i liten grad bli påvirket av en utbygging, og for det andre har Somrungen en begrenset landskapsmessig betydning utenom i flomperioder.

Men en utbygging av Somrungen vil også ha en landskapsmessig betydning utover reduksjon av vannføring. Rørtraseen representerer et inngrep som vil være godt synlig, selv om synligheten på det meste av strekningen vil avta med årene pga. at vegetasjonen etter hvert vil etablere seg i traseen. På sikt vil trolig den nedgravde rørtraseen bare framtre som en gate i skogen som er uten trær i en begrenset bredde. Det er imidlertid noen forhold vi særlig vil trekke fram i denne forbindelse.

Rørtraseen vil på det meste av strekningen følge en bratt rygg oppover mot inntaket. Dette innebærer at rørtraseen blir særlig eksponert i denne delen av Sunndalens landskapsrom. Vi legger til grunn at anleggsvirksomheten vil skje i et krevende terreng, og at anleggsområdet vil bli omfattende. Selv om det ikke er forutsatt etablering av anleggsvei, kan vi heller ikke se bort fra at dette kan bli nødvendig på deler av rørtraseen.

Det er dessuten NVEs erfaring at vegetasjonsetablering i bratt terreng ikke alltid blir som planlagt, og det vil derfor være noe usikkert om tilbakeføring av rørtraseen blir tilstrekkelig vellykket.

Den øverste delen av rørtraseen opp mot inntaket vil etableres i et sidebratt terreng, og dette er teknisk krevende. Det må i anleggsfasen etableres flattere terreng langs rørgroften for at ikke massene fra denne skal rase nedover lia og ende i elva. Det er NVEs erfaring at dette innebærer at inngrepene blir omfattende, og at massehåndteringen ikke alltid blir vellykket.

Søker har beskrevet et alternativ med retningsstyrt boring fra ca. kote 200 opp til inntaket. Alternativet er ikke søkers primære utbyggingsløsning. Vi mener at de nevnte terreng- og landskapsmessige utfordringene ved etablering av nedgravd rørtrasé tilsier at tunnelalternativet må velges, og dette vil være en forutsetning ved en ev. konsesjon.

Trollheimen Landskapsvernområde/Store sammenhengende naturområder med urørt preg

Særlig Fylkesmannen, men også Miljødirektoratet, Verneområdestyret for Trollheimen og NNF mener at Somrungen kraftverk vil redusere verdiene knyttet til Trollheimen landskapsvernområde. Det er særlig tre momenter som trekkes fram i denne forbindelse.

For det første var det på søknadstidspunktet ikke foretatt nøyaktig innmåling av grensene for landskapsvernområdet, og det var derfor uklart om inntaket vil berøre verneområdet eller ikke. Dette er senere avklart gjennom oppmåling og merking. De oppmålte koordinatene for grensepunktene viser at det er et lite avvik sammenlignet med grensene som framkommer av digitale kartverk for området.

Det kan være nødvendig å justere inntaksplasseringen for Somrungen kraftverk slik at Trollheimen landskapsvernområdet ikke blir berørt. NVE mener at dersom det blir gitt konsesjon, må det dokumenteres at verneområdet ikke vil bli berørt før detaljplan for utbygging kan godkjennes.

For det andre pekes det på at både utbygging og drift av småkraftverk på grensa til verneområdet vil påvirke landskapsvernområdet i form av ferdsel og støy. I tillegg til anleggsfasen forventes det at både tilsyn, drift og vedlikehold og ev. snømålinger i nedbørfeltet vil påvirke verneområdet. Søker har tilbakevist at Somrungen kraftverk vil påvirke verneområdet i driftsfasen.

Det er NVEs vurdering at ferdsel og støy i all hovedsak vil være knyttet til anleggsperioden, og vil dermed være av begrenset varighet. Ferdsel og støy i driftsperioden vil etter vår oppfatning bli av svært begrenset omfang. På grunn at inntaket vil bygges veiløst, vil tilsyn være kostnadskrevenende. Vi legger derfor til grunn av det vil være i søkers interesse å etablere et inntak som minimerer behovet for vedlikehold og tilsyn i driftsperioden. Vi er ellers ikke kjent med at det i forbindelse med småkraftetableringer er gjennomført tiltak knyttet til snømålinger, og mener dette forholdet kan overses. Det må ellers nevnes at det er forvaltningsmyndigheten for verneområdet som avgjør om det skal dispenseres fra verneforskriften når det gjelder forbudet mot motorisert ferdsel, og forskriften gir ikke et generelt unntak når det gjelder tilsyn med kraftanlegg.

For det tredje blir det trukket fram at småkraftutbygging ved vernegrensa vil påvirke INON i landskapsvernområdet, og dermed føre til at arealer vil endre status til å bli mer inngrepsnært enn tidligere. Fylkesmannen viser til at Miljødirektoratet er positive til å starte en prosess med tanke på endre områdets vernestatus til nasjonalpark, og frykter at en reduksjon av inngrepsfrie områder som følge av utbygging i randsona vil forringe muligheten til å heve vernegraden.

Den 19.12.2014 ble det vedtatt reviderte forskrifter til konsekvensutredninger, og ifølge disse skal hensynet til «store sammenhengende naturområder med urørt preg» komme til erstatning for vurdering av «inngrepsfrie naturområder» - INON. Bortfall eller omklassifisering av INON-areal er derfor ikke vurderingstema.

Ifølge «Forskrift om vern av Trollheimen landskapsvernområde» er formålet med vernet å ta vare på et særpreget og vakkert fjellområde med skog og seterdaler, og et rikt plante- og dyreliv.

Siden inntaket til Somrungen kraftverk er planlagt nær vernegrensa, ligger praktisk talt hele nedbørfeltet til kraftverket innenfor verneområde og i fjellområdet mellom Sunndalen og Innerdalen.

Ved vannskillet mot Innerdalen ligger grensa mot Innerdalen landskapsvernområde. Landskapet i området er alpint, men en rekke topper i 1600-1800 meters høyde. I denne delen av Sunndalen går grensa til landskapsvernområdet midt i lia mellom dalbunnen og fjelltoppene, og følger dermed ikke noe naturlig, topografisk skille.

I OEDs retningslinjer for små kraftverk, framgår det at reduksjon av INON vil være indikator på en konflikt, men at det vil være viktig å vurdere graden av konflikt konkret for hvert enkelt tilfelle. NVE mener at denne tilnærmingen også kan gjøres gjeldende for de vurderingene som gjøres i forhold til store sammenhengende naturområder med urørt preg.

Som det framgår av vurderingen av landskap foran, forutsetter vi at en ev. utbygging av Somrungen kraftverk må skje ved boring av tunnel fra inntaket og ned til ca. kote 200. Inngrepene opp mot verneområdet vil da bli begrenset til selve inntaket, og anleggsperioden vil være relativt begrenset i tid. Inngrepet vil etter vår vurdering påvirke et større sammenhengende naturområde med urørt preg, men samtidig vil det være et punktinngrep som vil være lite synlig både fra Sunndalen og fjellområdene i denne delen av Trollheimen landskapsvernområde. Dette tilsier at inngrepet er akseptabelt for dette tema, isolert sett.

Samlet vurdering av kraftverksinngrep i Sunndalen

Når det gjelder naturmangfoldet, er den samlede belastningen av kraftverksinngrep vurdert foran med utgangspunkt i naturmangfoldloven. NVE mener også det er behov for å vurdere de samlede kraftverksinngrep i forhold til Sunndalens landskapsrom spesielt.

Fra tidligere er Grøa kraftverk og Driva kraftverk etablert i Sunndalen. Begge kraftverkene er etablert med både kraftstasjon og vannvei i fjell. Grøa kraftverk utnytter vannføringen i sideelva med samme navn, mens Driva kraftverk har overført vannet i sideelva Otta, noen km lenger øst enn Somrungen.

I tillegg til søknaden om Somrungen kraftverk, har NVE i forbindelse med «Småkraftpakke Sunndal» samtidig til behandling en søknad om Gryta kraftverk i naboelva mot øst. Tidligere er søknadene om Hareima og Torske avslått, i stor grad begrunnet i hensynet til landskapet i Sunndalen, mens det ved kongelig resolusjon er gitt tillatelse til Småvoll kraftverk nærmere grensa til Oppdal kommune.

Pga. de nevnte avslagene er det mange sideelver til Driva som har intakt og naturlig vannføring. Av de kraftverkene som er bygd ut, er det særlig Otta, som nå er overført til Driva kraftverk, som hadde landskapsmessig betydning. Det er i dag ellers få synlige spor i terrenget i Sunndalens landskapsrom som skyldes tidligere kraftutbygging.

Begge søknadene som gjenstår i «Småkraftpakke Sunndal» berører elver som etter vår vurdering har moderat betydning som landskapselement sammenlignet med mange andre sideelver til Driva. Utover flomperioder er de bare synlige over relativt korte strekninger, og det er vår oppfatning at dette forholdet ikke er av vesentlig betydning i vurderingen av søknaden om Somrungen kraftverk. For Grytas del er det vår oppfatning at denne har noe større betydning i Sunndalens landskapsrom.

Etablering av rørtraseer mellom inntakene og kraftstasjonen innebærer inngrep i bratt terreng, og rørtraseene kan framstå som sår i landskapet i relativt lang tid. Etter reetablering av vegetasjon, vil synligheten av inngrepene avta, med unntak av at det ikke kan vokse skog direkte over rørtraseen. For Somrungen del kan rørtraseen i den bratteste delen etableres som tunnel, mens dette av søker ikke er vurdert som et alternativ for Gryta. Rørtraseen for Grytas del vil være relativt eksponert, og med rør i dagen øverst opp mot inntaket. NVE mener at dette vil bidra til å redusere landskapskvalitetene i Sunndalen.

Kulturminner

Fylkeskommunen forutsetter at det blir gjennomført undersøkelser etter kulturminneloven § 9 før utbygging kan gjennomføres. Det vises til kulturminner knyttet til gården Almhjells tidligere plassering, tufter og steingjerder etter husmannsplasser, samt funn av gjenstander fra yngre steinalder - bronsealder.

Erik og Ivar Almhjell viser til at det er kulturminner knyttet til vannforsyning/kvernhus i området ved kraftstasjonen og veien inn til denne.

Ola Almhjell har på vegne av søker avvist at veien inn til kraftstasjonen vil berøre kulturminner.

Når det gjelder kulturminner, legger NVE særlig til grunn fylkeskommunens uttalelse, som konkluderer med at de ikke har merknader til at det blir gitt konsesjon til Somrungen kraftverk, forutsatt at § 9-undersøkelser etter kulturminneloven gjennomføres før utbygging. Dersom det blir gitt konsesjon vil fylkeskommunens forutsetning inngå i våre standardvilkår.

Ras og skred

Det er i søknaden gjort rede for hvilke forhold som framgår av NVEs skredatlas. Hele dalføret er angitt som aktsomhetsområde for steinsprang og snøskred, og fjellsidene er markert som utløsningsområder for snøskred. Det er i søknaden også gjort rede for historiske skredhendelser. Ingen av disse har vært lokalisert til kraftverkets influensområde. Søker vurderer ikke faren for steinsprang og snøskred som større for kraftstasjonen enn for bygninger og infrastruktur for øvrig i Sunndalen.

Somrungen vurderes som masseførende i inntaksområdet, og av den grunn mener søker det vil være hensiktsmessig å etablere at inntak av overstrømmingstypen («Tyroler-inntak»). NVE mener dette er en fornuftig tilnærming. Inntaket skal bygges veiløst, og den aktuelle inntakstypen krever mindre vedlikehold og drift i masseførende elver enn tradisjonelle inntak med magasin.

For øvrig kan vi slutte oss til søkers vurdering av skred- og rasfare i tiltaksområdet. Dersom det blir gitt konsesjon, er det søker som har ansvaret for å vurdere risikoen ved prosjektet, også for disse tema.

Grunnvann

NNF peker på at det er problemstillinger knyttet til grunnvann i nedre del av tiltaksområdene i «Småkraftpakke Sunndal». Også uten utbygging, vil de nedre delene av elvene bli liggende tilnærmet tørre i perioder, med konsekvenser for grunnvannet langs elvene. Utbygging vil forsterke denne effekten, og forlenge periodene med tørrlagt elveleie på utbyggingsstrekningene. Dette vil kunne ha uavklarte konsekvenser både for vannforsyning og vegetasjonen langs elvene m.m. Problemstillingen synes ut fra uttalelsen til NNF, og etter en konkret vurdering av Somrungen løp, særlig å være relevant for Gryta.

I nærheten av kraftstasjonen er det en brønn som er vannforsyningen til Almhjell gård, fire husstader og et grendehus. Det er vår oppfatning at en utbygging av Somrungen kraftverk ikke vil påvirke vannforsyningsinteressene. I perioder med kritisk lav vannføring, vil tilsiget til inntaket til kraftstasjonen være så lavt at kraftstasjonen ikke være i drift. Vannføringen i elva i området ved brønnen vil da være som før utbygging. Dersom det likevel skulle oppstå problemer, vil dette være et forhold som måtte avklares mellom søker og de som i dag har vannforsyning fra brønnen. Dette kommer også fram i søknaden.

Andre forhold

Ivar og Erik Almhjell foreslår en forskyving av utbyggingsstrekningen med kraftstasjonsplassering over kote 225 og inntak på kote 900, innenfor landskapsvernområdet. Søker avviser dette alternativet som urealistisk, og NVE vurderer ikke dette nærmere.

Samfunnmessige fordeler

En eventuell utbygging av Somrungen kraftverk etter foreliggende planer vil gi 11,7 GWh i et gjennomsnittsår. Denne produksjonsmengden regnes som vanlig for et småkraftverk. Småkraftverk utgjør et viktig bidrag i den politiske satsingen på fornybar energi. Det omsøkte tiltaket vil gi inntekter til søker og grunneiere og generere skatteinntekter. Videre vil Somrungen kraftverk styrke næringsgrunnlaget i området og vil dermed kunne bidra til å opprettholde lokal bosetning.

Oppsummering

Fylkesmannen, Miljødirektoratet, Verneområdestyret for Trollheimen, Naturvernforbundet i Møre og Romsdal og Sunndal Venstre mener at søknaden om Somrungen kraftverk bør avslås, mens Sunndal kommune, fylkeskommunen og Kristiansund og Omegn Turistforening er positiv til en utbygging. De øvrige høringspartene tar ikke stilling til utbyggingsspørsmålet, mens Ivar Almhjell og Erik Almhjell mener utbyggingsplanene bør justeres vesentlig.

NVE mener at virkningene av Somrungen kraftverk på biologisk mangfold og Sunndalens landskapsrom er de største ulempene, men konsekvensene for disse tema kan etter vårt syn i tilstrekkelig grad avbøtes med tiltak. For tema biologisk mangfold, vil god detaljplanlegging og en justering av kraftstasjonsplasseringen kunne redusere konsekvensene i stor grad sammen med etablering av omløpsventil i kraftstasjonen. Påvirkningen på landskapet kan reduseres vesentlig ved å legge vannveien i tunnel på det meste av strekningen. Etter NVEs syn vil reduksjonen i vannføringen ha moderate landskapsmessige konsekvenser. Det samme gjelder for virkningen på Trollheimen landskapsvernområde, forutsatt at søker dokumenterer at all virksomhet i forbindelse med utbyggingen vil skje utenfor grensene til landskapsvernområdet.

NVEs konklusjon

Etter en helhetsvurdering av planene og de foreliggende uttalelsene mener NVE at fordelene av det omsøkte tiltaket er større enn skader og ulemper for allmenne og private interesser slik at kravet i vannressursloven § 25 er oppfylt. NVE gir Småkraft AS tillatelse etter vannressursloven § 8 til bygging av Somrungen kraftverk etter alternativ 2. Tillatelsen gis på nærmere fastsatte vilkår.

Dette vedtaket gjelder kun tillatelse etter vannressursloven.

Forholdet til annet lovverk

Forholdet til energiloven

Småkraft AS har framlagt planer om installasjon av elektrisk høyspentanlegg som innebærer 200 m jordkabel med spenning 22 kV til eksisterende linjenett. Det foreligger ingen kommentarer fra høringspartene når det gjelder nettilknytningen.

Normalt bygges en slik linje som her i medhold av netteiers områdekonsesjon. Innenfor sin områdekonsesjon skal områdekonsesjonær fremlegge planer for ny nettilknytning og ev. forsterkning for kommune, fylkeskommune, fylkesmann og andre berørte for uttalelse. Ved uenighet om løsninger kan områdekonsesjonær legge saken frem for NVE som da vil behandle saken som en anleggskonsesjon.

Virkningene av linjetilknytningen inngår i NVEs helhetsvurdering av planene, og er ikke avgjørende for konsesjonsvedtaket.

Vi finner det ikke nødvendig med en egen anleggskonsesjon etter energiloven for høyspenttilknytning til 22 kV nett. Nødvendige høyspentanlegg, inkludert transformering, kan bygges i medhold av nettselskapets områdekonsesjon.

Dersom Småkraft AS ønsker egen anleggskonsesjon, må det sendes inn søknad om dette når eksakt størrelse på elektriske installasjoner er klart. NVE kan da meddele egen anleggskonsesjon for kraftverket.

Sunndal Energi AS har som netteier og områdekonsesjonær kommentert linjetilknytningen. Hvorvidt det er ledig kapasitet i nettet, avhenger av hvor mange av søknadene i «Småkraftpakke Sunndal» i Sunndalen som får konsesjon. Vi vil påpeke at søknadene om Torske kraftverk og Hareima kraftverk er avslått av NVE, og det er ifølge Sunndal Energi trolig kapasitet fra transformator og videre i nettet for både Somrungen kraftverk og Gryta kraftverk.

NVE har ikke gjort en grundig vurdering av kapasiteten i nettet, og tiltakshaver er selv ansvarlig for at avtale om nettilknytning er på plass før byggestart. NVE vil ikke behandle detaljplaner før tiltakshaver har dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet og at kostnadsfordelingen er avklart. Slik dokumentasjon må foreligge samtidig med innsending av detaljplaner for godkjenning, jmfør konsesjonsvilkårenes post 4.

Forholdet til plan- og bygningsloven

Forskrift om byggesak (byggsaksforskriften) gir saker som er underlagt konsesjonsbehandling etter vannressursloven fritak for byggesaksbehandling etter plan- og bygningsloven. Dette forutsetter at tiltaket ikke er i strid med kommuneplanens arealdel eller gjeldende reguleringsplaner. Forholdet til plan- og bygningsloven må avklares med kommunen før tiltaket kan iverksettes.

Forholdet til forurensningsloven

Det må søkes Fylkesmannen om nødvendig avklaring etter forurensningsloven i anleggs- og driftsfasen. NVE har ikke myndighet til å gi vilkår etter forurensningsloven.

Forholdet til EUs vanddirektiv i sektormyndighetens konsesjonsbehandling

NVE har ved vurderingen av om konsesjon skal gis etter vannressursloven § 8 foretatt en vurdering av kravene i vannforskriften (FOR 2006-12-15 nr. 1446) § 12 vedrørende ny aktivitet eller nye inngrep.

NVE har vurdert alle praktisk gjennomførbare tiltak som vil kunne redusere skadene og ulempene ved tiltaket. NVE har satt vilkår i konsesjonen som anses egnet for å avbøte en negativ utvikling i vannforekomsten, herunder krav om minstevannføring og standardvilkår som gir vassdragsmyndighetene, herunder Miljødirektoratet/Fylkesmannen etter vilkårenes post 5, anledning til å gi pålegg om tiltak som senere kan bedre forholdene i det berørte vassdraget. NVE har vurdert samfunnsnyttene av inngrepet til å være større enn skadene og ulempene ved tiltaket. Videre har NVE vurdert at hensikten med inngrepet i form av fornybar energiproduksjon ikke med rimelighet kan oppnås med andre midler som miljømessig er vesentlig bedre. Både teknisk gjennomførbarhet og kostnader er vurdert.

Merknader til konsesjonsvilkårene etter vannressursloven

Post 1: Vannslipp

Følgende data for vannføring og slukeevne er hentet fra konsesjonssøknaden og lagt til grunn for NVEs konsesjon og fastsettelse av minstevannføring:

Middelvannføring	l/s	520
Alminnelig lavvannføring	l/s	60
5-persentil sommer	l/s	244
5-persentil vinter	l/s	63
Maksimal slukeevne	m ³ /s	1,04
Maksimal slukeevne i % av middelvannføring	%	200
Minste driftsvannføring	l/s	50

Søker har lagt til grunn at det skal slippes en minstevannføring på 60 l/s hele året. Dette samsvarer med beregningene for alminnelig lavvannføring. Søker gir uttrykk for at behovet for minstevannføring ifølge konsekvensutredningen er vurdert å være lite, mens dette ikke framkommer like tydelig i konsekvensutredningen slik vi leser den.

Størrelsen på minstevannføringen har vært relativt lite kommentert av høringspartene. Sunndal kommune slutter seg til søkers forutsetning, mens Miljødirektoratet mener omsøkte minstevannføring ikke vil bidra til å opprettholde fosselandskapet på normale vannføringer.

NVE er av den oppfatning at Somrungen har en viss landskapsmessig funksjon i Sunndalen, men at denne likevel er relativt begrenset sammenlignet med en rekke andre sideelver til Driva. Det vurderes likevel som viktig at det slippes tilstrekkelig minstevannføring slik at denne funksjonen opprettholdes i noen grad.

Vannføringskurvene vedlagt søknaden viser at snøsmeltingssesongen varer fra månedsskifte april/mai til uti august, og at det i denne perioden i et valgt år med middels stor gjennomsnittsvannføring bare vil være overløp i 1/3-1/4 av tida. Vannføringskurvene for et valg vått år og et valg tørt år bekrefter at dette er en riktig tendens. Dette innebærer at det bare vil være minstevannføringen tilbake også i relativt lange perioder med normalt høy vannføring. Dette tilsier at minstevannføringen må være høyere i sommersesongen enn hva søker har lagt til grunn for å ivareta noe av Somrungen landskapseffekt. Søkers forutsetning om minstevannføring om sommeren er langt lavere enn 5-persentilen for perioden, og vi legger til grunn at et vannslipp nærmere 5-persentilen vil være et riktig nivå.

Lavvannsperioden inntreffer normal i perioden november til slutten av april, og det er ikke unormalt med relativt ekstreme lavvannføringer. Dette innebærer etter vår vurdering at kravet til minstevannføring om vinteren kan settes lavt, og da med utgangspunkt i alminnelige lavvannsindikatorer for vintersesongen.

Ut fra dette fastsetter NVE en minstevannføring på 200 l/s i tiden 1. mai - 30. september og 50 l/s resten av året. Søknaden opplyser at produksjonen ved slipp av 5-persentil hele året vil gi en redusert produksjon på 0,6 GWh/år i forhold til omsøkt minstevannføringslipp. Samlet produksjon vil da bli

noe høyere enn 11,1 GWh/år. Etter vårt syn er ikke denne reduksjonen avgjørende for økonomien i prosjektet.

Det skal etableres en måleanordning for registrering av minstevannføring. Den tekniske løsningen for dokumentasjon av slipp av minstevannføringen skal godkjennes gjennom detaljplanen. Data skal fremlegges NVE på forespørsel og oppbevares så lenge anlegget er i drift.

Dersom tilsiget er mindre enn minstevannføringskravet, skal hele tilsiget slippes forbi.

Ved alle steder med pålegg om minstevannføring skal det settes opp skilt med opplysninger om vannslippbestemmelser som er lett synlig for allmennheten. NVE skal godkjenne merking og skiltenes utforming og plassering.

For å unngå stranding av fisk i Somrungen ved eventuelt utfall eller rask nedkjøring av kraftverket skal det installeres omløpsventil med kapasitet på minimum 50 % av maksimal slukeevne. Ved vannforbruk i kraftverket mindre enn omløpsventilens kapasitet skal omløpsventilen åpne for vannmengden som går gjennom turbinen ved utfall. Deretter skal vannføringen gjennom omløpsventilen gradvis reduseres. Omløpsventilen skal fungere slik at vannføringen nedstrøms kraftverket reduseres over så lang tid at fisk ikke strander. Omløpsventilen skal koples til kraftverkets styringssystem og testes ut med hensyn til funksjonalitet før kraftverket settes i ordinær drift. Dokumentasjon på at utstyret fungerer etter hensikten skal godkjennes av NVEs miljøtilsyn.

NVE presiserer at start-/stoppkjøring av kraftverket ikke skal forekomme. Kraftverket skal kjøres jevnt. Ved etablering av et tradisjonelt inntak, skal inntaksbassenget ikke benyttes til å oppnå økt driftstid, og det skal kun være små vannstandsvariasjoner knyttet til opp- og nedkjøring av kraftverket. Dette er primært av hensyn til naturens mangfold og mulig erosjonsfare.

Post 4: Godkjenning av planer, landskapsmessige forhold, tilsyn m.v.

Detaljerte planer skal forelegges NVEs regionkontor i Trondheim og godkjennes av NVE før arbeidet settes i gang.

Før utarbeidelse av tekniske planer for dam og vannvei kan igangsettes, må søknad om konsekvensklasse for gitt alternativ være sendt NVE og vedtak fattet. Konsekvensklassen er bestemmende for sikkerhetskravene som stilles til planlegging, bygging og drift og må derfor være avklart før arbeidet med tekniske planer starter.

NVEs miljøtilsyn vil ikke ta planer for landskap og miljø til behandling før anlegget har fått vedtak om konsekvensklasse.

NVE vil ikke godkjenne planene før det er dokumentert at det er tilgjengelig kapasitet i nettet og at kostnadsfordelingen er avklart, jamfør våre merknader under avsnittet «Forholdet til energiloven».

Vi viser også til merknadene i vilkårenes post 6 nedenfor, om kulturminner.

Nedenstående tabell angir rammene som ligger til grunn for konsesjonen. NVE presiserer at alle føringer og krav som er nevnt i dokumentet gjelder.

NVE har gitt konsesjon på følgende forutsetninger:

Valg av alternativ	Alternativ 2
Inntak	Søknaden oppgir kote 555. Plassering skal skje slik at

	<p>Trollheimen landskapsvernområde ikke blir berørt, verken i anleggsfasen eller driftsfasen. Endelig plassering avklares gjennom detaljplanen, og detaljplanen skal legges fram for vernemyndighetene for godkjenning i forhold til vernegrensene før den kan godkjennes av NVE.</p> <p>Teknisk løsning for dokumentasjon av slipp av minstevannføring skal godkjennes av NVE.</p>
Vannvei	<p>Boret tunnel mellom kote 200 og inntak. Endelig lokalisering av påhugg avklares i detaljplan.</p> <p>Vannveiens plassering nedenfor påhugg tilpasses plasseringen av kraftstasjonen, se kommentar til kraftstasjon under. Dette avklares også i detaljplan.</p>
Kraftstasjon	<p>Kraftstasjonen skal plasseres på ca. kote 140. Endelig plassering av kraftstasjonen avklares gjennom detaljplanen og skal skje i samråd med biolog. Det skal legges vekt på at etableringen kan skje uten at verdifulle forekomster knyttet til eldre almetrær blir berørt. Plasseringen må ses i sammenheng med rørtraseen og vei inn til kraftstasjonen, som også vurderes i forhold til forekomsten av eldre almetrær i området.</p> <p>Avløpet fra kraftstasjonen skal slippes ut i Somrungen så langt opp som mulig av hensyn til anadrom fisk.</p> <p>Det skal bygges en omløpsventil med kapasitet på minimum 50 % av maksimal slukeevne jf. merknader til post 1. Det må legges fram dokumentasjon til NVEs miljøtilsyn på at omløpsventilen fungerer etter hensikten før anlegget kan settes i drift.</p>
Største slukeevne	Søknaden oppgir 1,04 m ³ /s.
Minste driftsvannføring	Søknaden oppgir 50 l/s.
Installert effekt	Søknaden oppgir 3,56 MW. Installert effekt kan justeres og tilpasses kravene til største slukeevne og minste driftsvannføring.
Antall turbiner/turbintype	1 pelton
Vei	<p>Se kommentar til plassering av kraftstasjonen over.</p> <p>Veitrasé til påhugg avklares i detaljplan.</p>
Massedeponi	Lokalisering av massedeponi avklares i detaljplan.

Dersom det ikke er oppgitt spesielle føringer i tabellen ovenfor kan mindre endringer godkjennes av NVE som del av detaljplangodkjenningen. Anlegg som ikke er bygget i samsvar med konsesjon

og/eller planer godkjent av NVE, herunder også planlagt installert effekt og slukeevne, vil ikke være berettiget til å motta el-sertifikater. Dersom det er endringer skal dette gå tydelig frem ved oversendelse av detaljplanene.

Post 5: Naturforvaltning

Vilkår for naturforvaltning tas med i konsesjonen selv om det i dag synes lite aktuelt å pålegge ytterligere avbøtende tiltak. Selv om søker har gitt uttrykk for at det er aktuelt å bistå i arbeidet med å forbedre Somrungens habitatkvalitet for fisk nedenfor utbyggingsområdet, må eventuelle pålegg i medhold av dette vilkåret være relatert til skader forårsaket av tiltaket og stå i rimelig forhold til tiltakets størrelse og virkninger. Etter vårt syn vil tiltaket ha noe konsekvens for anadrom fisk, likevel ikke slik at det er avgjørende for konsesjonsspørsmålet. Vi finner det likevel rimelig at Småkraft AS må bidra noe til habitatforbedring i nedre del av Somrungen.

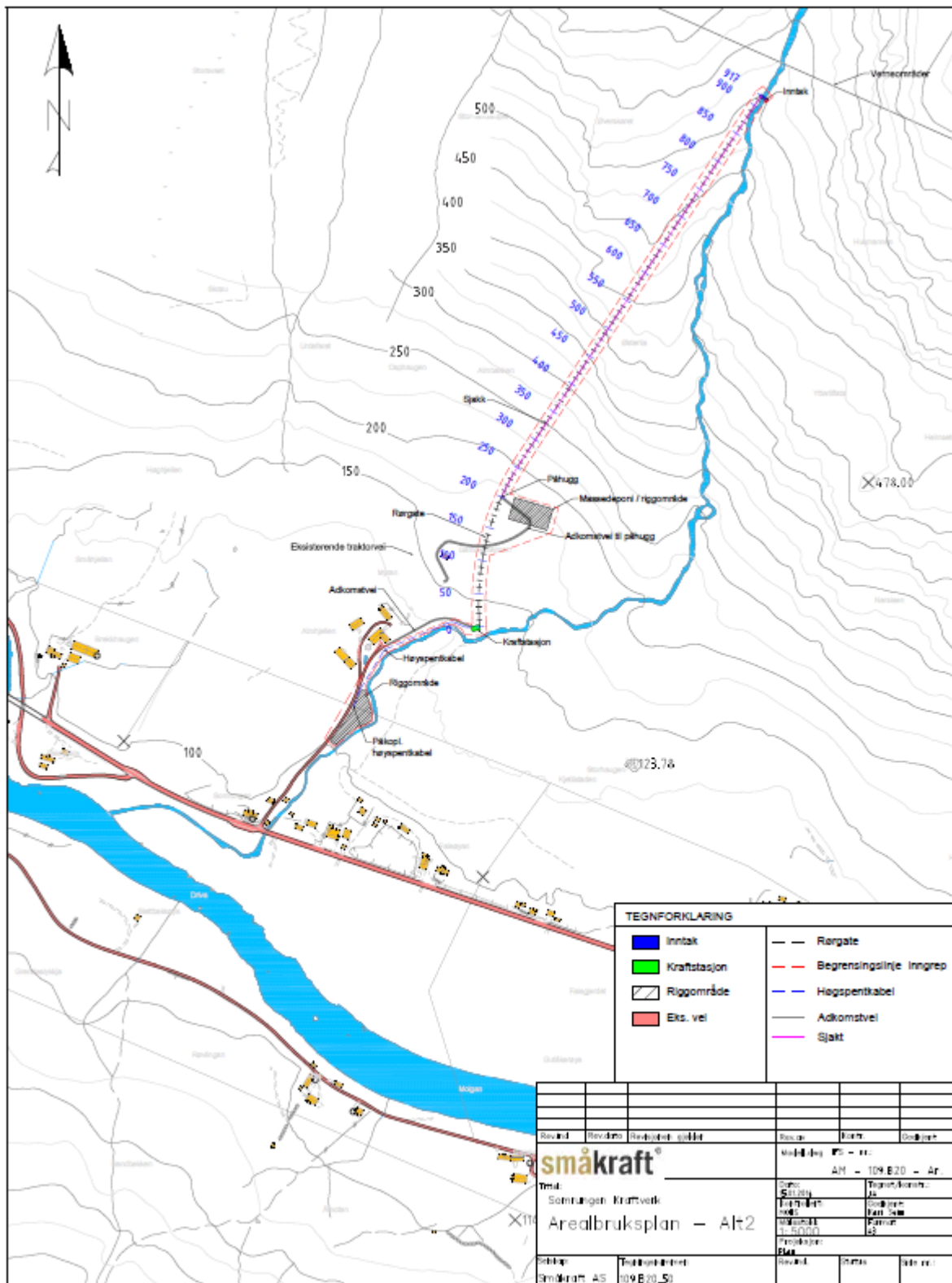
Post 6: Automatisk fredete kulturminner

NVE forutsetter at utbygger tar den nødvendige kontakt med fylkeskommunen for å klarere forholdet til kulturminneloven § 9 før innsending av detaljplan. Vi minner videre om den generelle aktsomhetsplikten med krav om varsling av aktuelle instanser dersom det støtes på kulturminner i byggefasen, jmfør kulturminneloven § 8 (jmfør vilkårenes pkt. 3).

Post 8: Terskler m.v.

Dette vilkåret gir hjemmel til å pålegge konsesjonær å etablere terskler eller gjennomføre andre biotopjusterende tiltak dersom dette skulle vise seg å være nødvendig.

Kart

Kart fra søknaden som viser alternativ 2.